

До питання про форми реалізації кримінально-правової політики

Є. В. Лащук,

начальник відділу взаємодії з державними органами

управління забезпечення діяльності керівництва Верховного Суду України,

кандидат юридичних наук, доцент

Summary

The article deals with the issue of defining the concept of the “form of realization of the criminal-legal policy” and its types

Питання щодо визначення форм реалізації кримінально-правової політики можна вважати одним з головних при вирішенні такої

Діяльність суб'єктів кримінально-правової політики, яка, власне, й виступає змістом останньої, характеризується двома основними етапами — формуванням кримінально-правової стратегії й тактики протидії злочинності та їх реалізацією. Залежно від цих етапів (стадій) кримінально-правової політики доцільно вести мову про дві головні форми її реалізації: правотворчу кримінально-правову політику і правозастосовну кримінально-правову політику

складної наукової проблеми, як розроблення вчення про кримінально-правову політику. Тому мета цієї статті — дати авторське визначення поняття «форми реалізації кримінально-правової політики», а також навести перелік їх різновидів.

Звертаємо при цьому увагу на те, що об'єкт дослідження — кримінально-правова політика — являє собою певний процес, тобто вона має не статичний, а динамічний характер. Саме тому доцільно вести мову про форми реалізації (здійснення, втілення) цієї політики, а не про «форми політики». Останні, власне, й стали предметом нашого дослідження.

Форма є вираженням змісту, його внутрішня і зовнішня організація, спосіб його існування, який має певну визначеність, стабільність і самостійність. Форма нерозривно пов'язана зі змістом, а через нього — із сутністю. Згідно з діалектикою «зміст» і «форма» знаходяться в

органічній єдності, є співвідносними поняттями, які відображають дві взаємозалежні, суперечливі сторони буття предмета, явища, процесу¹. Форма — це спосіб організації змісту, його вираження й існування. Зміст завжди окреслений певною формою, а остання наповнена певним змістом. Зміст є визначальним у його співвідношенні з формою. Розвиток і зміна змісту зумовлює зміну форми.

Діяльність суб'єктів кримінально-правової політики, яка, власне, й виступає змістом останньої, характеризується двома основними етапами — формуванням кримінально-правової стратегії й тактики протидії злочинності та їх реалізацією. Залежно від цих етапів (стадій) кримінально-правової політики доцільно вести мову про дві головні форми її реалізації: правотворчу кримінально-правову політику і правозастосовну кримінально-правову політику. Не менш важливою видається також правоінтерпретаційна форма реалізації кримінально-правової політики, однак цій формі, на жаль, не приділяється належна увага в науковій літературі.

Одразу може виникнути запитання: чому слід вести мову саме про форми реалізації такої політики, а не, наприклад, про її види чи етапи? Відповідаючи на це запитання, звертаємо увагу

¹ Див.: Філософія [Текст]: підручник / С.П. Щерба, О.А. Заглада; за ред. С.П. Щерби. — [7-е вид.]. — Житомир, 2011. — С. 54.

на те, що діяльність суб'єкта зазначеної політики характеризується наявністю основних двох груп специфічного інструментарію — правових і правозастосовних актів. Наявні різновиди зазначених актів формують свій специфічний зміст політики, тому найбільш влучним у цьому контексті нам видається поняття «форма реалізації».

Питання щодо форм реалізації кримінально-правової політики викликало науковий інтерес ще за радянських часів. Так, В.О. Владіміров і Ю.І. Ляпунов писали, що слід виділяти чотири відносно самостійні форми закріплення змісту радянської кримінальної політики. Такими формами вони називали: 1) «директивно-установчу платформу, яку становлять сукупність керівних ідей, вимог, установок, завдань і цілей у сфері боротьби з правопорушеннями та охорони соціалістичного правопорядку, сформульованих у Програмі КПРС, рішеннях з'їздів партії, постановках пленумів ЦК КПРС, а також у спільних постановках Центрального Комітету партії та Радянського уряду»; 2) чинне законодавство (Конституція СРСР і конституції союзних республік, інші загальносоюзні та республіканські закони); 3) правовідносини і правосвідомість; 4) «соціально значима державна і суспільна практика в галузі боротьби зі злочинністю й іншими порушеннями соціалістичного правопорядку»².

Як бачимо, перша із зазначених форм була породжена особливостями радянської системи державно-політичного управління; у сучасній вітчизняній кримінально-правовій політиці ця форма не використовується, тому ми не вбачаємо доцільності у її подальшому дослідженні. Правовідносини і правосвідомість не можуть бути формами реалізації кримінально-правової політики, оскільки вони виступають об'єктами останньої. Нескладно побачити, що виділені вченими друга і четверта форми є відображеннями правотворчої та правозастосовної форм реалізації кримінально-правової політики відповідно.

Окрім двох перших головних, — правотворчої та правозастосовної — у юридичній

літературі пропонується досліджувати і деякі інші форми реалізації правової політики. Зокрема, на думку О.В. Минькович-Слободяник, універсальними формами реалізації правової політики постають правотворчість, правозастосування і правове виховання³. А.В. Малько виділяє також інтерпретаційну, доктринальну, правоосвітню, інформаційно-виховну та організаційно-технічну форми реалізації правової політики⁴.

Правотворча, правозастосовна, а також правоінтерпретаційна форми реалізації кримінально-правової політики мають серед усіх інших форм найбільш важливе значення, тому саме ці три головні форми слід проаналізувати детальніше

Утім А.А. Митрофанов вважає, що відносити правоосвітню (правовиховну) та доктринальну діяльність до форм здійснення державної правової політики можна лише з великою долею умовності та з певними застереженнями. Формами здійснення кримінально-правової політики в Україні він вважає: 1) правотворчу кримінально-правову політику; 2) інтерпретаційну кримінально-правову політику; 3) правозастосовну кримінально-правову політику⁵. Ми цілком погоджуємося з науковцем щодо виділених ним форм застосування кримінально-правової політики, хоча й не поділяємо його сумнівів стосовно можливості виділення інших форм застосування аналізованої політики.

Н.О. Лопашенко, навпаки, впевнена у недоцільності виділення будь-яких інших форм реалізації кримінально-правової політики, окрім правотворчості та правозастосовної діяльності. Вона обґрунтовує свою позицію тим, що зазначені вище форми знаходяться за межами кримінальної політики, у галузі державної політики протидії злочинності⁶. Однак з цим можна погодитися лише частково,

³ Див.: Минькович-Слободяник О.В. *Правова політика: стратегічні пріоритети і напрями вдосконалення* : Монографія / О.В. Минькович-Слободяник. — К., 2012. — С. 68—69.

⁴ Див.: Малько А.В. *Современная российская правовая политика и правовая жизнь* // *Правовая политика и правовая жизнь*. — Саратов, М., 2000. — № 1. — С. 8; Малько А.В. *Льготная и поощрительная правовая политика*. — СПб., 2004. — С. 16.

⁵ Див.: Митрофанов А.А. *Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація* : Дис. канд. ... юрид. наук. — О., 2008. — С. 43.

⁶ Див.: Лопашенко Н.А. *Уголовная политика* / Н.А. Лопашенко. — М., 2009. — С. 48.

² Владимиров В.А., Ляпунов Ю.И. *Советская уголовная политика и ее отражение в действующем законодательстве* : учебн. пособие. — М., 1979. — С. 17—34.

адже кримінально-правова політика не тільки може, а й фактично має такі специфічні форми реалізації, як, зокрема, інтерпретаційну, наукову, навчальну, інформаційно-виховну, що має вираження у відповідних коментарях кримінального законодавства, наукових працях, навчальній та іншій літературі на кримінально-правову тематику. Адже саме шляхом правової освіти громадян відбувається втілення тієї чи іншої правової політики влади; саме у підручниках, навчальних посібниках і коментарях законодавства висвітлено зафіксовану у відповідних правових актах волю держави.

Водночас, насправді, правотворча, правозастосовна, а також правоінтерпретаційна форми реалізації кримінально-правової політики мають серед усіх інших форм найбільш важливе значення, тому саме ці три головні форми слід проаналізувати детальніше.

Концепцію, відповідно до якої форми реалізації кримінально-правової політики передусім виступають правотворчість і правозастосування, можна впевнено назвати найбільш поширеною. Окрім зазначених вище правознавців, такого погляду дотримується також Є.В. Благов і О.С. Молодцов⁷, І.Е. Звечаровський⁸, Ю.Є. Пермяков⁹ та ін.

Правотворча політика — це науково обґрунтована, послідовна і системна діяльність державних органів та недержавних організацій, спрямована на визначення стратегії і тактики правотворчості, на створення необхідних умов для ефективної правотворчої діяльності. Зазначена політика полягає насамперед у прийнятті, зміні та скасуванні нормативно-правових актів і договорів¹⁰.

Правотворча кримінально-правова політика, зазначає А.А. Митрофанов, — це така форма її здійснення, за якої відбувається саме формування державної кримінально-правової політики.

При чому відбувається воно у формі створення кримінально-правових норм та їх формального вираження (інакше кажучи, закріплення, об'єктивізування). Оскільки кримінально-правова політика — це частина правової політики держави у сфері протидії злочинності, яка здійснюється засобами матеріального кримінального права, то формування кримінально-правової політики полягає у кримінально-правовій правотворчості, тобто у створенні норм матеріального кримінального права¹¹.

Суб'єктами нормотворення, окрім парламенту, можуть виступати також Глава і Уряд держави, які згідно з Конституцією України мають право приймати, змінювати чи скасовувати певні нормативно-правові акти (укази, постанови, накази тощо), оскільки джерелом правового забезпечення кримінально-правової політики може виступати не лише закон про кримінальну відповідальність

Однак не можна погодитися з такою тезою А.А. Митрофанова: «... єдиним суб'єктом формування кримінально-правової політики, єдиним суб'єктом правотворчої кримінально-правової політики в Україні є Парламент — Верховна Рада України»¹². На нашу думку, суб'єктами нормотворення, окрім парламенту, можуть виступати також Глава і Уряд держави, які згідно з Конституцією України мають право приймати, змінювати чи скасовувати певні нормативно-правові акти (укази, постанови, накази тощо), оскільки джерелом правового забезпечення кримінально-правової політики може виступати не лише закон про кримінальну відповідальність. Такими джерелами та, водночас, засобами реалізації кримінально-правової політики, зокрема, виступають: Указ Президента України від 21 квітня 2015 р. № 223/2015 «Про Положення про порядок здійснення помилювання», розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року», інші нормативно-правові акти, якими безпосередньо чи опосередковано врегульовано кримінально-правові відносини або на основі яких забезпечується подальше їх регулювання.

⁷ Див.: Молодцов А.С., Благов Е.В. Понятие и основные направления уголовной политики и участие общественности в борьбе с преступностью: Текст лекций / Ярослав. гос. ун-т. — Ярославль, 1987. — С. 6–7.

⁸ Див.: Звечаровский И.Э. Современное уголовное право России: понятие, принципы, политика. — СПб., 2001. — С. 73–97.

⁹ Див.: Пермяков Ю.Е. Введение в основы уголовной политики: Учебн. пособие. — Самара, 1993. — С. 9–10.

¹⁰ Див.: Малько А.В. Правотворческая политика / Правовая политика: словарь и проект концепции / Под ред. А.В. Малько. — Саратов, 2010. — С. 74.

¹¹ Див.: Митрофанов А.А. Знач. праця. — С. 44.

¹² Див.: Там само. — С. 45.

Крім того, джерелами правового забезпечення та засобами реалізації кримінально-правової політики виступають загальновизнані принципи і норми міжнародного права, на яких ґрунтується законодавство України про кримінальну відповідальність (ст. 3 Кримінального кодексу України; далі — КК).

Кримінально-правова політика може бути реалізована шляхом її закріплення у різних нормативно-правових актах, однак перебільшенням є твердження про те, що норми інших галузей права виступають вираженням кримінальної політики. Якраз навпаки, — кримінальне законодавство забезпечує правову охорону норм інших галузей права

Не можна оминати увагою і той факт, що диспозиції окремих статей кримінального закону формуються, змінюються або доповнюються не законами, а саме підзаконними нормативно-правовими актами. Наприклад, кримінально-політичне рішення щодо визнання певних хімічних сполук наркотичними засобами, психотропними речовинами або прекурсорами (а по суті — щодо притягнення до кримінальної відповідальності за незаконний обіг таких сполук) приймається на рівні Уряду держави (постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»).

У цьому контексті ми лише частково погоджуємося з С.С. Босхоловим у тому, що кримінальна політика має вираження не лише у законодавстві, тим більше не тільки в кримінальному, а й в інших нормативно-правових актах вищих органів виконавчої влади, а також у тих нормах законів та інших нормативно-правових актів, на які зроблені посилання у диспозиціях статей Особливої частини КК, зокрема, що належать до цивільного, фінансового, митного права, і в нормах ратифікованих міжнародних договорів¹³.

Справді, кримінально-правова політика може бути реалізована шляхом її закріплення у різних нормативно-правових актах, однак перебільшенням є твердження про те, що норми інших галузей права виступають

вираженням кримінальної політики. Якраз навпаки, — кримінальне законодавство забезпечує правову охорону норм інших галузей права. У цьому ми поділяємо аналогічну позицію Н.О. Лопашенко, водночас не можна погодитися з нею в тому, що кримінально-правова політика цілком і повністю має вираження у кримінальному законодавстві¹⁴. Врешті-решт існує багато нормативно-правових актів, у яких закріплені норми різних галузей права (передовсім таким нормативно-правовим актом є Конституція). Тобто кримінально-правова політика має вираження не в нормах інших (окрім кримінального) галузей права, а в кримінальному законодавстві та інших нормативно-правових актах.

Зміст правотворчої кримінально-правової політики полягає у створенні, зміні, скасуванні чи зупиненні дії норм кримінального права. Основну роль у зазначеному процесі відіграє процедура створення законодавчих актів, тому важливим різновидом правотворчої політики є законотворча політика, що пов'язана з оптимізацією законодавчої діяльності парламенту

Крім того, не можна ототожнювати поняття «джерело права» і «джерело правового забезпечення кримінальної політики» — останнім, на нашу думку, виступає не лише законодавство про кримінальну відповідальність.

Зміст правотворчої кримінально-правової політики полягає у створенні, зміні, скасуванні чи зупиненні дії норм кримінального права. Основну роль у зазначеному процесі відіграє процедура створення законодавчих актів, тому важливим різновидом правотворчої політики є законотворча політика, що пов'язана з оптимізацією законодавчої діяльності парламенту.

Процедура створення законопроекту і подальшого його прийняття парламентом як закону доволі складний і тривалий процес, що потребує, зокрема, експертної оцінки законопроекту та обговорення його фахівцями з різних галузей права. Попри це трапляються непоодинокі випадки прийняття законодавчих актів сумнівної якості. Численні вади таких законопроектів можна побачити на прикладі

¹³ Див.: Босхолов С.С. Основы уголовной политики: конституционный, криминологический, уголовно-правовой и информационный аспекты. — Изд. 2-е, перераб. — М., 2004. — С. 94.

¹⁴ Див.: Лопашенко Н.А. Знач. праця. — С. 50.

аналізу відомого українським юристам проекту Закону (реєстр. № 2897 від 3 червня 2015 р.) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків» (далі — законопроект № 2897).

Так, у Конституції поняття «злочин» у різних відмінках вживається багато разів (зокрема, у статтях 29, 30, 31, 34, 39, 60, 62, 76, 92, 111). Утім таких понять, як «кримінальне правопорушення» і «кримінальний проступок» чи «проступок» в Основному Законі України взагалі не міститься.

Отже, введення у кримінальне право і законодавство України кримінальних проступків вважаємо неможливим без внесення відповідних змін до Конституції.

Крім того, викликає категоричне несприйняття механічне перенесення окремих адміністративних правопорушень до нової редакції КК із наданням їм статусу кримінальних проступків. Таким чином вказані діяння буде криміналізовано — тобто особа, яка їх вчинила, буде нести кримінальну відповідальність! Це, зокрема, означає, що особа буде нести кримінальну відповідальність, якщо вона погрожує зруйнувати чуже майно; перейшла проїзну частину дороги у невстановленому місці чи безпосередньо перед транспортним засобом, що наближається; нецензурно лаялася в громадських місцях тощо.

Обґрунтовуючи таку криміналізацію, у Пояснювальній записці до законопроекту № 2897 її автори зазначили, що до категорії кримінальних проступків мають бути віднесені: «... близько 100 простих складів проступків, які наразі є адміністративними проступками, передбаченими Кодексом України про адміністративні правопорушення і Митним кодексом України, але за своїм характером не є правопорушеннями проти порядку управління (посягають на здоров'я людини, громадський порядок та інші не пов'язані з порядком управління цінності), а виходячи зі ступеня тяжкості мають бути криміналізовані із встановленням за їх вчинення найменш суворих кримінальних покарань».

Отже, єдиною підставою криміналізації цілої групи адміністративних правопорушень є те, що вони не є управлінськими

(адміністративними) за своєю суттю. Таким чином, ігнорується вироблена наукою кримінального права теорія криміналізації (декриміналізації), що може призвести до численних негативних явищ у суспільстві. На цій підставі криміналізацію адміністративних правопорушень вважаємо передчасною.

Не менш важливою формою реалізації правової політики є правозастосовна політика — науково обґрунтована, послідовна і системна діяльність державних органів та недержавних організацій, спрямована на визначення стратегії і тактики правозастосування, на створення необхідних умов для ефективної правозастосовної діяльності

Справді, Кодекс України про адміністративні правопорушення за структурою його Особливої частини нагадує кримінальний закон — його розділами передбачена ціла система правовідносин, які потребують правової охорони. До таких відносин належать не тільки управлінські (адміністративні), а й низка інших: відносини власності, господарські відносини тощо. Можна зрозуміти благі наміри «адміністративістів» позбавити законодавство про адміністративну відповідальність неприйнятних йому елементів. Однак пропонується зробити це шляхом грубого втручання в сферу кримінального права, де панують, зокрема, свої правила криміналізації (декриміналізації), пеналізації (депеналізації), диференціації відповідальності, уніфікації норм.

На наше глибоке переконання, розв'язання подібної проблеми неможливо здійснити у межах адміністративного і (або) кримінального права. Проблему юридичної відповідальності особи за протиправні діяння слід розв'язати передусім у царині теорії права. Вважаємо, що у контексті аналізованої проблеми одним із першочергових питань, які потрібно вирішити в теорії права, має бути питання про необхідність «перегляду» існуючих видів юридичної відповідальності. Звертаємо увагу й на те, що практику реформування законодавства шляхом розробки та прийняття нормативно-правових актів, які ставлять правову доктрину перед фактом необхідності теоретичного обґрунтування вже здійснених змін, не можна назвати нормальною.

У зв'язку з цим вважаємо наявність перспективи щодо уніфікації та подальшої

кодифікації кримінально-правових норм і норм про адміністративні правопорушення шляхом їх об'єднання в єдиному законодавчому акті, що передбачав би як злочини, так і інші правопорушення (окрім дисциплінарних та цивільно-правових деліктів).

Зазначене ще раз переконує в тому, що перед прийняттям будь-якого законодавчого акта відповідний законопроект має пройти процедуру експертної оцінки фахівцями з відповідної галузі права і широке обговорення громадськості, а висновки Головного науково-експертного управління Верховної Ради України повинні бути обов'язково враховані авторами законопроекту. При цьому негативна оцінка зазначеним управлінням окремих положень законопроекту чи проекту закону в цілому — унеможливити подальшу процедуру його проходження в парламенті.

На підставі викладеного вважаємо, що **правотворча кримінально-правова політика — це така форма її реалізації, що полягає у створенні, зміні, скасуванні чи зупиненні дії норм кримінального права або прийнятті нормативно-правових актів, у яких закріплено положення щодо перспектив подальшого вдосконалення законодавства про кримінальну відповідальність.**

Не менш важливою формою реалізації правової політики є правозастосовна політика — науково обґрунтована, послідовна і системна діяльність державних органів та недержавних організацій, спрямована на визначення стратегії і тактики правозастосування, на створення необхідних умов для ефективної правозастосовної діяльності¹⁵.

Правозастосовна кримінально-правова політика реалізовується за допомогою правозастосовних актів (зокрема, у рішеннях вищих органів судової влади, у справах, що мають принципове значення для юридичної практики).

Так, Верховний Суд України у рішенні (постанова від 19 грудня 2011 р. № 5-18кц11) зазначив, що коли особа з метою ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)

вчиняє службове підроблення, яке є одним із способів такого ухилення, то наслідки, що призвели до фактичного ненадходження до бюджету чи державних цільових фондів коштів у відповідних розмірах, охоплюються диспозицією конкретної частини ст. 212 КК і не можуть одночасно (подвійно) розцінюватись як тяжкі наслідки в розумінні ч. 2 ст. 366 КК.

Зміст правозастосовної кримінально-правової політики полягає у застосуванні кримінально-правових норм. Хоча зазначені відносини (процес застосування відповідних норм) урегульовані кримінальним процесуальним законодавством України, проте їх предметом виступають саме норми кримінального права. Наприклад, офіційна (легальна) кримінально-правова кваліфікація чітко регламентована нормами кримінального процесуального права і завжди фіксується у відповідних процесуальних документах. Утім така кваліфікація відображає зміст саме кримінально-правової, а не кримінально-процесуальної політики

В іншому рішенні (постанова від 15 листопада 2012 р. № 5-15кц12) Верховний Суд України визначив, що у випадку, коли особа з метою заволодіння чужим майном, озброєна саморобним пристроєм для здійснення пострілів та в одягнутій на обличчя масці, увійшла до кафе, у приміщенні якого направила на бармена та кухаря саморобний пристрій, під погрозою застосування якого наказала віддати гроші, що знаходяться в кафе, завдавши при цьому працівникам кафе ударів рукояткою саморобного пристрою у різні частини тіла, такі дії належить кваліфікувати за ч. 3 ст. 187 КК як розбій, поєднаний з проникненням у приміщення¹⁶.

У зазначених рішеннях Верховним Судом України не лише сформульовано правову позицію щодо правозастосування — в цих рішеннях відображено кримінально-політичну тактику протидії певним злочинам. Кримінально-політичне значення такі рішення набувають саме через те, що відповідно до ст. 458 Кримінального процесуального кодексу України, висновок Верховного Суду України щодо застосування норми права, викладений у його постанові, прийнятій за результатами розгляду справи з підстав, передбачених пунктами 1 і 2 ч. 1 ст. 445 цього Кодексу,

¹⁵ Див.: Малько А.В. Правоприменительная политика / Правовая политика : словарь и проект концепции. — С. 79.

¹⁶ Див.: Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29 січня 2013 р. № 223-161/0/4-13 «Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації розбою, поєднаного з проникненням у приміщення».

є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності відповідну норму права, та для всіх судів загальної юрисдикції, які зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із судовим рішенням Верховного Суду України.

Суб'єктом правозастосовної кримінально-правової політики може бути також Глава держави. Зокрема, до компетенції Президента України згідно з п. 27 ст. 106 Конституції належить здійснення помилування.

Крім того, до повноважень Президента України, що так чи інакше впливають на формування кримінально-правової політики України (як правотворчої, так і правозастосовної), відповідно до зазначеної вище статті Основного Закону України віднесено укладення міжнародних договорів України, скасування актів Кабінету Міністрів України та актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, здійснення керівництва у сфері національної безпеки держави, утворення судів у визначеному законом порядку, підписання або накладення вето на закони, прийняті Верховною Радою України, тощо.

Зміст правозастосовної кримінально-правової політики полягає у застосуванні кримінально-правових норм. Хоча зазначені відносини (процес застосування відповідних норм) урегульовані кримінальним процесуальним законодавством України, проте їх предметом виступають саме норми кримінального права. Наприклад, офіційна (легальна) кримінально-правова кваліфікація чітко регламентована нормами кримінального процесуального права і завжди фіксується у відповідних процесуальних документах. Утім така кваліфікація відображає зміст саме кримінально-правової, а не кримінально-процесуальної політики.

Отже, **правозастосовна кримінально-правова політика — це така форма її реалізації, що полягає у застосуванні норм кримінального права і має своє відображення у відповідних правозастосовних актах.**

Правоінтерпретаційна політика — це науково обґрунтована, послідовна і системна діяльність державних органів і недержавних організацій, спрямована на визначення стратегії

і тактики тлумачення правових норм, на створення необхідних умов для ефективної інтерпретації правових приписів¹⁷.

До змісту інтерпретаційної кримінально-правової політики не можна відносити розв'язання колізій норм права, оскільки така діяльність виходить за межі тлумачення цих норм. Подолання колізії норм права є складовою процесу застосування останніх та споріднене з поняттям «подолання конкуренції правових норм»

Інтерпретаційна кримінально-правова політика, зазначає А.А. Митрофанов, — це така форма її здійснення, за якої відбувається роз'яснення змісту приписів кримінального закону, віднайдення дійсного змісту правових норм, що відображаються у цих приписах, а також віднайдення та розв'язання колізій цих приписів з нормами інших галузей законодавства, зокрема з нормами Конституції України. Інтерпретація кримінального закону здійснюється шляхом його тлумачення¹⁸. Однак, на нашу думку, до змісту інтерпретаційної кримінально-правової політики не можна відносити розв'язання колізій норм права, оскільки така діяльність виходить за межі тлумачення цих норм. Подолання колізії норм права є складовою процесу застосування останніх та споріднене з поняттям «подолання конкуренції правових норм».

Не можна погодитися з А.А. Митрофановим і в тому, що формою здійснення Конституційним Судом України інтерпретаційної кримінально-правової політики є розв'язання питання про відповідність чи невідповідність кримінального законодавства України Конституції. Для прикладу автор посилається на Рішення від 29 грудня 1999 р. у справі про смертну кару, в якому Конституційний Суд визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) положення ст. 24 Загальної частини та положення санкцій статей Особливої частини КК 1960 р., що передбачали смертну кару як вид покарання¹⁹.

Спірність позиції науковця полягає в тому, що рішення стосовно визнання неконституційним певного положення кримінального закону не є актом його тлумачення (роз'яснення), адже

¹⁷ Див.: Малько А.В. Правоінтерпретаційна політика / Правова політика: словарь и проект концепции. — С. 81.

¹⁸ Див.: Митрофанов А.А. Знач. праця. — С. 47—48.

¹⁹ Див.: Там само. — С. 49—50.

в результаті винесення Конституційним Судом України зазначеного акта відповідне положення закону втрачає свою юридичну силу. Тобто таке положення кримінального закону в подальшому взагалі не може бути ані офіційно роз'яснено, ані застосовано. Власне, йдеться саме про правотворчу форму здійснення кримінально-правової політики Конституційним Судом України, яка полягає у «призупиненні» дії певної норми (чи норм) кримінального права.

Отже, правоінтерпретаційна кримінально-правова політика — це така форма реалізації кримінально-правової політики, яка полягає

в здійсненні її суб'єктами тлумачення норм кримінального права. Таке тлумачення здійснюється шляхом фіксування кримінально-політичного рішення (позиції) в певному, передбаченому законодавством, офіційному документі (зокрема, у рішенні Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України; постанові Верховного Суду України; постанові пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ або в інформаційному листі цього суду, адресованого судам нижчих інстанцій).

До відома авторів

До розгляду у «Віснику Верховного Суду України» приймаються оригінали авторських статей/матеріалів обсягом не більше одного авторського аркуша (40 тис. знаків) українською мовою у друкованому та електронному вигляді (формат текстового файла RTF або DOC, кегль шрифту 14 pt, інтервал між рядками 1,5). Рукописні оригінали не приймаються.

Оригінал має бути обов'язково підписаний автором (усіма співавторами). До нього додаються фото авторів (розмір 10×15 см), віддруковані на фотопапері без тиснення або записані на електронному носії (формат відповідного файлу JPG, розподільна здатність зображення 300 dpi), а також короткі анкетні дані: прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, посада, вчений ступінь, адреса (із зазначенням поштового індексу та адміністративного району, в тому числі в місті), контактні телефони, факс, адреса електронної пошти, ідентифікаційний номер, письмовий дозвіл видавництву на обробку та зберігання персональних даних. Ілюстрації (фотографії) до тексту також мають супроводжуватися відповідними підписами.

Згідно з постановою Президії ВАК України від 15 січня 2003 р. № 7-05/01 «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК Украї-

ни» наукові статті повинні мати такі необхідні елементи: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких пропонується розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

До тексту статті долучається анотація (у середньому — 500 друкованих знаків) українською мовою, а також рішення кафедри ВНЗ чи відділу наукової установи про рекомендацію статті до опублікування.

Якщо статтю або окремі її фрагменти (цитати, епіграф тощо) перекладено українською мовою з російської, англійської або іншої іноземної мови, необхідно подати ксерокопію оригіналу.

Автори мають дотримуватися таких вимог до оформлення посилань на літературні джерела: зазначити прізвища авторів, укладачів, відповідальних редакторів та ін., видавництво, рік і міс-

це видання, загальну кількість сторінок або номер сторінки, з якої взято цитату. Бібліографічний опис іноземних джерел потрібно подавати мовою оригіналу, долаючи до статті ксерокопії титульних сторінок цих видань. Нумерація виносок має бути єдиною для всієї статті (а не для кожної сторінки окремо), наводити їх слід на відповідних сторінках, а не в кінці статті.

При посиланні на нормативно-правовий акт необхідно зазначити його повну назву, дату прийняття, номер (для відомих — коли і ким затверджено), коли й за яким номером зареєстровано в Міністерстві юстиції України, а також офіційне джерело опублікування первісного тексту та змін і доповнень.

Автори не повинні передавати ці ж матеріали іншим видавцям до вирішення питання про їх опублікування у «Віснику Верховного Суду України». Редакція може не поділяти думку авторів статей. Відповідальність за достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, точність посилань на нормативні акти й інші джерела несуть автори.

Рукописи повертаються лише за умови, якщо буде визнано доцільним їх доопрацювання. Редакція має право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви з подальшим погодженням з автором.